

KOLONIALE KRONIEK.

KOLONIALE LITERATUUR.

BLIJVENDE VRUCHTEN DER AMSTERDAMSCHER TENTOONSTELLING: NEDERLANDSCH HANDELSMUSEUM; NEDERLANDSCHE KOLONIALE VEREENIGING.

De Internationale Koloniale en Uitvoerhandel-Tentoonstelling van 1 Mei tot 31 October te Amsterdam gehouden, met al het schoons en belangrijks dat zij te zien en te genieten gaf, met al het leerzaams dat zij bevatte, behoort reeds weder tot het verledene.

Eerlang hopen wij althans een deel der zeer uitgebreide Tentoonstellings-literatuur te bespreken en daarbij aan te toonen hoeveel van blijvende waarde daarbij is, hoe onze kennis in menigerlei opzicht daardoor is vermeerderd.

Thans wenschen wij iets te zeggen over een tweetal practische resultaten, een tweetal blijvende vruchten dier Tentoonstelling.

Wij bedoelen de nieuwe *Koloniale Vereeniging* en het *Handelsmuseum*, twee instellingen, waarmede de hoofdstad is of weldra zal worden verrijkt.

Blijkens de Stantscourant van 17 October is „*De Nederlandsche Koloniale Vereeniging*” ingevolge de bepalingen der wet van 22 April 1855 (Stbl. no 32) als rechtspersoon erkend en zijn hare statuten goedgekeurd bij Kon. besluit van 16 Aug. no 34.

De Amsterdamsche dagbladen hebben verslag gegeven van de op 29 October gehouden eerste algemeene vergadering der Vereeniging. Daarin hield de heer J. Wüste, de hoofd-oprichter der Vereeniging, de man die, naar men zegt, voor haar welslagen schatten veil heeft, eene rede over het doel der Vereeniging. Dat doel heette: belangstelling te wekken voor en kennis te verspreiden van Nederlandsch Oost- en West-Indië en andere kolonien, ten einde langs dezen weg de ondernemingszucht aan te wakkeren ten bate van Nederlands handel en nijverheid. (*) Ter

---

(*) Dat zoo iets niet overbodig is, moge blijken uit P. N. Muller's, van Eeden's en anderer stukken tot opwekking van dien ondernemingsgeest, uit hetgeen in de Kol. Kron. van Juni jl. werd gezegd over Versehuur's opmerking dat hij bij zijne reis om de wereld zoo zelden de Hollandsche vlag zag wapperen, uit Dr. van Rijkevorsel's nitnemend artikel in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 6 Juni jl.: „Handel op Brazilië,” enz. enz.

bereiking van dat doel was de stichting van een museum noodig. Daarvoor was reeds een gebouw gehuurd, waren reeds vele geschenken ingekomen, en was reeds een Directeur gevonden. De naam van dien Directeur was reeds een veertien dagen vroeger in de dagbladen vermeld. Het is (*) de gepensioneerde Indische hoofdambtenaar Mr. S. C. J. W. van Musschenbroek, de man die door zoo menig geschrift, laatstelijk weder door zijne onderscheidene stukken in den catalogus van de Koloniale Afdeeling der Amsterdamsche Tentoonstelling, getoond heeft hoe hij met de toestanden in en de behoeften en hulpmiddelen van Indie bekend is en die, wij wezen er nog op in het vorig nummer van „De Economist”, met Elout en anderen steeds warm ijverde voor de ontwikkeling der Buitenbezittingen, voor de ontginning, tot Nederlands en Indië's voordeel, van de rijke onontgonnen schatten daar op en in den bodem aanwezig. Met Musschenbroek aan het hoofd en met ruime geldmiddelen te zijner beschikking, kan men overtuigd zijn dat het Museum der Vereeniging spoedig veel belangrijks te zien zal geven. Inzonderheid zal dit het geval zijn zoo de onderhandelingen mochten gelukken, welke gezegd worden aan den gang te zijn. De Vereeniging zou namelijk trachten den afstand te verkrijgen van het groote gebouw, waarin de Nederlandsche Koloniale Afdeeling der Tentoonstelling was gehuisvest, benevens van veel van den rijken inhoud, en tevens vergunning om dat gebouw voorloopig op het tentoonstellingsterrein te laten staan. Gelukt dit, (†) verkrijgt de Vereeniging ook veel van hetgeen door andere koloniën was tentoongesteld, dan zouden andere musea, die gehoopt hadden een goed deel van het te Amsterdam tentoongestelde te bekomen, zeer teleurgesteld worden, maar Amsterdam zou op eenmaal een allerbelangrijkst Koloniaal Museum verkrijgen.

Alvorens aldus over het reeds door de Koloniale Vereeniging verrichte te redeneeren, hadden wij, naar aanleiding van een door hare oprichters verspreid stuk, wel iets meer mogen zeggen over haar doel en over de middelen waardoor zij dit tracht te bereiken.

Dit geschiede alsnog.

De oprichters zijn de heeren Wüste, Waller, Pels en Versteeg van

---

(*) „Het is” enz. Zoo schreven wij voor weinige dagen. Helaas! moeten wij thans schrijven: „Het was” enz.. Musschenbroek toch is op 7 November, na kortstondige hevige ziekte, aan zijn gezin en aan zijn nuttigen werkkring op het onverwachtst ontrukt. In dit nummer van dit tijdschrift, hebben wij reeds aange-toond hoeveel wij aan hem tot vermeerdering onzer kennis van Ned.-Indië te danken hebben.

(†) Het is niet gelukt. De dagbladen vermeldten dezer dagen dat het gebouw is aangekocht ten behoeve der in 1884 te Amsterdam te houden Internationale Landbouwtentoonstelling. Daarentegen zou de Vereeniging reeds vele belangrijke voorwerpen en boekwerken hebben verkregen.

Amsterdam en Dr. L. Serrurier, Directeur van 's Rijks Ethnografisch Museum te Leiden (*). Het doel der Vereeniging wordt aldus omschreven: 1o de stichting van een koloniaal museum met daaraan verbonden koloniale bibliotheek; 2o het uitgeven van een koloniaal tijdschrift en het houden van voordrachten.

Daaromtrent wordt in de door de oprichters verspreide brochure o. a. het volgende gezegd: „Het groote nut van een koloniaal museum, dat niet alleen de productie bevat van Ned.-Indië, maar daarnevens in zich opneemt hetgeen de overige tropische gewesten voortbrengen, springt duidelijk in het oog. Vergelijkende studie van houtsoorten is b. v. van overwegend belang voor den reeder en den houthandelaar; het onderzoek van ertsen voor hem die zich wil wijden aan mijnbouw; terwijl de planter door het bezichtigen der monsters van verschillende gewassen tot de gevolgtrekking kan komen welk land, welke wijze van aanplanting en behandeling, de meeste kans van slagen biedt.” . . .

„Voor de voorbereiding en oprichting van een dergelijk museum, dat zooveel mogelijk belangrijke voortbrengselen van de Overzeesche Gewesten der verschillende natiën in zich vereenigt, dat juist door het internationale karakter zich van het te Haarlem gevestigde museum onderscheidt en dit aanvult, dat daarenboven zich ook de verspreiding van wetenschappelijke kennis ten doel stelt, is zeker geen gunstiger tijdstip te vinden.

„Van heinde en verre zijn koloniale schatten en zeldzaamheden saamgevoeld, de belangstelling is opgewekt en niet zonder grond mag voorondersteld worden dat en regeeringen en partikuliere inzenders bereid gevonden zullen worden hunne inzendingen ten geschenke te geven of betrekkelijk billijk te verkoopen.” . . .

„De Vereeniging stelt zich ten doel, na zich van een geschikte localiteit en een niet onaanzienlijk renteloos voorschot te hebben verzekerd, de stichting van het museum voor te bereiden, door reeds nu met het verzamelen van belangrijke voorwerpen te beginnen en die verzameling later uit te breiden door aankopen en door ruil van dubletten met andere musea; door verzamelingen van particulieren en genootschappen in bruikleen aan te nemen, premiën uit te loven aan hen die voor-

---

(*). Ronduit gezegd, hadden wij diens naam liever niet onder die der oprichters van het Amsterdamsch Koloniaal Museum aangetroffen. Dat de Directeur van een Rijksmuseum, de man die dit eerst onlangs op nieuw systematisch heeft gerangschikt en veel tot zijne verrijking bijgebracht, door de oprichters van een particulier museum over de daarvoor te bestemmen voorwerpen, over de daarvoor meest passende rangschikking wordt geraadpleegd, vinden wij uitstekend. Maar dat hij mede-oprichter wordt van zoodanig particulier museum, dat althans in sommige opzichten hetzelfde beoogt als het rijksmuseum aan welks hoofd hij staat, vinden wij wel wat vreemd.

werpen aanbrengen. De Maatschappij van Nijverheid, die reeds een zoo nuttigen werkring achter zich heeft en aan menige goede zaak den stoot gaf, zal ook thans ongetwijfeld aan hare roeping getrouw blijven, en wellicht later, inziende dat een koloniaal museum meer eigenaardig in eene handelstad thuis behoort, tot medewerking en aansluiting bereid gevonden worden. (*)

„Van de oprichting van een dusdanig koloniaal museum zal het eerste uitvloeisel zijn, dat een ieder, die zich wil wijden aan de vergelijkende studie der verschillende overzeesche gewesten, zal wenschen gebruik te maken van de hulpmiddelen, die het museum biedt. Te dien einde wordt tot voorlichting eene bibliotheek vereischt, waarin zooveel mogelijk alle standaardwerken en periodieke geschriften (†) gevonden worden en waar die inlichtingen te verkrijgen zijn, zonder welke de bloote bezichtiging der tentoongestelde voorwerpen nutteloos zou blijven.” (§)

De Vereeniging verwacht veel van den invloed, „dien een goed geredigeerd, alom gelezen, wetenschappelijk en commercieel tijdschrift op de ontwikkeling van handel en nijverheid kan oefenen.” En daar zij haar ideaal in geen der bestaande nederlandsche tijdschriften verwezenlijkt

---

(*) Zoo op die aansluiting eenigszins gerekend was, heeft men zich misrekend. Op de eerste algemeene vergadering der Vereeniging heeft de Voorzitter medege- deeld, dat op de vraag aan de Mij van Nijverheid tot overbrenging van haar Koloniaal Museum naar Amsterdam ter ineensmelting met het nieuw op te richten Internationaal Koloniaal Museum een weigerachtig antwoord ontvaangen was. Zeer begrijpelijk. Toen voor jaren voor het eerst sprake was van de oprichting van een Koloniaal museum, spraken vele de overtuiging uit dat zoo iets meer eigenaardig thuis behoorde in Amsterdam dan in Haarlem. Maar Amsterdam had er toen noch geld noch localiteit voor over. Geen Amsterdammer ook spande zich ernstig voor de zaak. De te Haarlem gevestigde Mij van Nijverheid had er veel voor over, kon de beschikking krijgen van een gedeelte van het Paviljoen en bezat in haar ijverigen secretaris van Eeden een man die, tevens als Directeur van het Kol. museum optredende, het zich kennelijk tot taak gesteld heeft te toonen wat in korten tijd van zoodanig museum worden kon. (Zie daarover o. a. onze Kol. Kroniek van Juni jl.). Geen wonder dat de Mij van Nijverheid, vooral nu zij zich vleien mag voor hare beide groote verzamelingen: het Koloniaal museum en dat van Kunstnijverheid, eerlang de beschikking over het geheele Paviljoen te zullen verkrijgen en dus hare verzamelingen nog zooveel beter zal kunnen ordenen en uitbreiden, niet geneigd is haar reeds zoo belangrijk Kol. Museum elders met een nieuw op te richten museum te zien ineensmelten.

(†) Geen geringe eisch!

(§) Dus zal aan het museum tevens een bureau van informatie verbonden zijn. Daarover wordt echter verder niet gesproken. Of zou de bedoeling zijn dat de directeur tevens zij bibliothecaris en tegelijkertijd alle verlangde inlichtingen ver- strekke? Het zal dan wel een verbazend universeel man moeten zijn, die zulke Hercules-taak op zijne schouders durft nemen.

ziet en deze bovendien alle in onze, in het buitenland weinig gelezen taal worden geschreven, wil zij een eigen maandelijksch tijdschrift oprichten, „geredigeerd in de Engelsche of Fransche taal; men benoeme bekende buitenlandsche koloniale specialiteiten tot corresponderende leden; men trachte ook in het buitenland belangstelling op te wekken en lezers te vinden; men make de nieuwe revue tot eene plaats waar deskundigen op koloniaal, wetenschappelijk en landbouwkundig gebied zich rendez-vous geven, waar zij hunne denkbeelden verdedigen en met anderen van gedachten wisselen.” (*)

„Eindelijk kunnen later èn museum èn bibliotheek dienstbaar worden gemaakt aan de verspreiding van kennis van onze en andere koloniën. doordien de tentoongestelde voorwerpen worden besproken en hunne eigenschappen en eigenaardigheden worden aangetoond en toegelicht. Hiervoor kunnen in de eerste plaats conferenties in aanmerking komen, die in het museum gehouden worden en, voor lagen prijs toegankelijk, ook onder de minder ontwikkelde burgerklasse de belangstelling kunnen opwekken en levendig houden. In de provincien (†) kunnen evenzeer van tijd tot tijd voordrachten gehouden worden, waarvoor het bestuur tijdelijk voorwerpen afstaat.”

„In welke opzichten ons vaderland ook niet meer den rang inneemt, waarin het zich weleer mocht verheugen, als koloniale mogendheid, als handelsstaat heeft het zich weten te handhaven. Laat het zoo blijven.”

„In de koloniën ligt onze toekomst. Daar bezitten wij eene onmetelijke uitgestrektheid vruchtbaren grond, eenen onuitputtelijken rijkdom aan delfstoffen, die slechts wacht op den moedigen ondernemingsgeest en de nijvere hand, om tot zegen te strekken aan de bevolking ginds en hier.”

„De ontwerpers der Tentoonstelling hebben willen toonen, dat Nederland zich niet meer tevreden stelt met vroeger behaalden roem; zij hadden daarbij geenszins uitsluitend bevordering der wetenschap op 't oog, maar bovenal verspreiding der kennis van de producten der verschillende overzeesche gewesten, ten einde handel en nijverheid te bevorderen (§). Het is thans tijd om te voorkomen, dat de daardoor opgewekte belangstelling weder verflauwe en opnieuw voor onverschilligheid plaats make.

„Daarom mag niet worden toegestaan dat, wanneer over eenige

(*) Gerust durven wij voorspellen dat zoodanig tijdschrift, wil het inderdaad aan de gestelde hooge eischen voldoen, schatten van geld zal kosten.

(†) De bedoeling zal wel zijn: in plaatsen buiten Amsterdam.

(§) „en kunstzin op te wekken, kennis van en belangstelling in de Oostersehe versieringskunst te verspreiden“, zou de heer J. R. de Kruijff hier waarschijnlijk hebben bijgevoegd. Zie zijn schoon stuk in de „Vragen des Tijds“ van September, waarin bij de Tentoonstelling uit dat oogpunt een weldaad voor Nederland noemt.

weken de gebouwen weder worden afgebroken, ook de schatten van Engelsch-Indië, (*) van Manilla, van China en Japan, van de Portugeesche, Fransche en Deensche koloniën allen weder worden teruggezonden en dat de indruk, dien zij voor een oogenblik hebben gemaakt, na verloop van weinig tijd weder is uitgewischt."

Wij namen uit dat stuk veel over om goed te doen uitkomen wat de ontwerpers der „Nederlandsche Koloniale Vereeniging" eigenlijk voor hebben. Bleek uit onze hier en daar bijgevoegde aantekeningen dat wij vreezen dat de zaak wel wat hoog wordt opgezet, dat de ontwerpers zich wel wat veel moeilijk te verwezenlijken illusien scheppen, en zullen wij straks nog eene reserve van anderen aard moeten maken, over het geheel hebben wij niet dan lof voor het vaderlandslievend streven der heeren Wüste c. s. Hoe hoogelijk wij ook, blijkens onze bespreking daarvan in „De Economist" van Juni jl. (†), met het Koloniaal Museum te Haarlem zijn ingenomen, en hoezeer wij ook, in het algemeen gesproken, tegenstanders blijven van versnippering van wetenschappelijke krachten, zoo vinden wij het toch, van een Amsterdamsch standpunt gezien, begrijpelijk dat Amsterdam, dat meer en meer de allures van eene groote stad, een wereldstad krijgt, een eigen Koloniaal Museum wenscht te verkrijgen en van de gelegenheid dat de Tentoonstelling binnen hare muren werd gehouden gebruik maakt om te trachten terstond vele voorwerpen voor dat museum te bekomen. Wij prijzen het dat hier niet, met echt hollandsche langzaamheid, veel tijd met overleggen verloren is, dat de daad zoo spoedig op het voornemen is gevolgd en dat de Vereeniging, tot welks behoorte de Tentoonstelling de aanleiding gaf, reeds in het leven was getreden, alvorens de poorten van het tentoonstellingsgebouw werden gesloten. Het verheugt ons eindelijk dat, een in Nederland zeldzaam iets, te Amsterdam enkele mannen gevonden zijn, die voor een uit haren aard kostbare zaak van algemeen nut als deze schatten veil hebben.

Voor een oogenblik, van een Amsterdamsch standpunt, de weusche-lijkheid aannemende om, niettegenstaande het zoo nabij gelegen Haarlem reeds een belangrijk, voor uitbreiding vatbaar Koloniaal Museum bezit, ook in de hoofdstad een eigen Koloniaal Museum te zien verrijzen, kunnen wij aan de heeren Wüste c. s. niet anders dan onze hulde bieden voor de flinke wijze, waarop zij in deze zaak zijn opgetreden. Moge de „Nederlandsche Koloniale Vereeniging" en haar museum al dat nut stichten, dat de ontwerpers er van verwachten!

(*) Van Perzië niet te vergeten. Zie het in de vorige noot aangehaald stuk van den heer de Kruffy.

(†) Ten vervolge waarop wij spoedig de gelegenheid hopen te vinden van Gorkoms zoo hoogst belangrijke beschrijving der artikelen: Kina en Suiker te bespreken.

En hiermede nemen wij voor het oogenblik van die „Vereeniging” afscheid, om er straks nog even op terug te komen.

Wij komen nu tot de tweede door ons hoven bedoelde instelling, de tweede blijvende vrucht der Amsterdamsche Tentoonstelling: het *Nederlandsch Handelsmuseum*.

Door de oprichters, de heeren F. W. Westeroen van Meeteren, oud-directeur der Surinaamsche Bank, wiens verhandeling: „Emigratie naar Suriname” in de Kol. Kroniek van Juni jl. met lof werd vermeld, W. J. P. Travaglino en Mr. W. A. Engelbrecht, Oost-Indisch rechterlijk hoofdambtenaar met verlof, werd daarover in September jl. eene circulaire verspreid. In den aanhef wordt herinnerd aan hetgeen hier te lande, voornamelijk op initiatief der Mij van Nijverheid, over Handelsmusea is gesproken en geschreven, aan het tot stand komen van Handelsmusea te Brussel en elders; wordt gewezen op de gunstige omstandigheid die de Amsterdamsche Tentoonstelling aanbiedt om zulk een museum ook hier te lande op te richten.

Het doel wordt als volgt omschreven:

a. den producent te wapenen voor den strijd der concurrentie, niet alleen door hem onder de oogen te brengen het fabrikaat dat bij voorkeur in dit of gene land verlangd wordt, maar ook door hem te doen zien hoe zijne voortbrengselen bewerkt en verpakt moeten worden om overal gereede afnemers te vinden, ten einde daardoor de vele misrekeningen te voorkomen, die meestal slechts voortspruiten uit eene ontoereikende kennis van den smaak der verbruikers;

b. den handelaar, zoowel den exporteur als den importeur, de gelegenheid aan te bieden om eene keuze te doen uit de fabrikaten van soliede firma's, die aan bovengestelde eischen voldoen en om hunne in- en verkoopen op de meest voordeelige wijze te bewerkstelligen.

„Dit doel heeft het met de meeste bestaande of in wording zijnde Handelsmusea gemeen; in de middelen tot bereiking van dit doel bestaat echter groot verschil.”

Wat elders door staatszorg, door staatsinmenging werd verkregen, zal hier te lande, waar men daarvan minder gediend is, door het particulier initiatief worden tot stand gebracht.

De Naamlooze Vennootschap, die het museum zal oprichten en onderhouden, moet zorgen dat de daarin gestoken kapitalen niet renteloos blijven. De verzamelingen monsters enz. zullen zooveel mogelijk bestaan in inzendingen van verschillende kooplieden, die eene uiterst geringe huur voor plaatsruimte zullen betalen. Tegen eene zeer matige jaarlijkse retributie zullen handelsinlichtingen worden verstrekt. „De hoofdbron der inkomsten onzer Maatschappij zal echter moeten vloeien uit

het commissieloon van de bestellingen en transactien door bemiddeling van het Ned. Handelsmuseum tot stand gebracht."

Na de voordeelen van dit stelsel te hebben omschreven, vervolgen de briefschrijvers aldus:

„Het Ned. Handelsmuseum zal dus bestaan uit:

I. Een bureau van informatie;

II. Eene permanente tentoonstelling van handelsartikelen, monsters, stalen, afbeeldingen, modellen, prijsecouranten en catalogussen.

„Ad Ium. Het bureau van informatie zal bevatten eene verzameling van gegevens omtrent de tentoongestelde voorwerpen en omtrent hunne voortbrengers, voorts alle gegevens omtrent de grondstoffen en hunne plaats van herkomst of voortbrenging; omtrent de meer gangbare artikelen in de verschillende landen der wereld; omtrent de prijzen ter plaatse van voortbrenging en verbruik; omtrent inkomende en uitgaande rechten, middelen van vervoer, wijze van verpakking, bijzondere usantiën en conditiën enz., in één woord omtrent alles wat strekken kan tot bevordering van handel en nijverheid. (*)

„Onafscheidelijk van dit bureau is eene bibliotheek, bevattende de nieuwste werken over handel en nijverheid, adresboeken, aardrijkskundige kaarten, catalogussen van andere handels- en nijverheidsmusea, tijdschriften en andere uitgaven op handelsgebied, dienstregelingen en tarieven van alle middelen van vervoer enz.

„Voorts zal het ons streven zijn om eene afdeling van dit bureau uitsluitend te wijden aan alle binnen- en buitenlandsche uit- en aanbestedingen, door de bestekken, voorwaarden en monsters ter beschikking en ter bezichtiging der leden te stellen.

„Van dit bureau zal tevens uitgaan de uitgave van bulletins, mededeelingen of verslagen, welke allen moeten dienen om aan doel en strekking van het Museum de meest mogelijke bekendheid te verschaffen en om in alle werelddeelen onze correspondenten in te lichten omtrent de tentoongestelde voorwerpen enz. De vorm dezer publicatie is eene kwestie van uitvoering, terwijl eerst in de praktijk zal kunnen blijken in hoeverre samenwerking met een bestaand orgaan, eene eigene uitgave of een andere weg de meest doelmatige is.

„Ad IIum. De permanente tentoonstelling is onmisbaar ter aanvulling van het bureau van informatie, terwijl omgekeerd de tentoonstelling zonder bureau weinig waarde bezit."

Voor die tentoonstelling, waarbij alles aankomt op eene rationeele en doelmatige groepeerings en klassificeering, zijn reeds vele en belangrijke inzendingen toegezegd.

(*) Eene verbazend veel omvattende taak, die, wil zij goed worden vervuld, een talrijk en uitstekend samengesteld bureau van informatie noodig zal maken.

Ten slotte roepen de voorstellers den steun en de medewerking in van allen die bij den bloei van Nederlands handel en nijverheid belang hebben of daarin belang stellen.

Welk rechtgeaard Nederlander doet dat niet? En wie zou dan geen bloei toewenschen aan eene instelling als het Nederlandsch Handelsmuseum, dat zich de bevordering van dier bloei tot taak stelt, en, de ondervinding elders opgedaan leert het, mits goed ingericht, mits over voldoende middelen kunnende beschikken, aan dien bloei ongetwijfeld bevorderlijk zijn kan?

Eene vraag moet ons echter van de lippen. Opzettelijk hebben wij vrij veel overgenomen uit de eerste stukken uitgegaan van de oprichters zoowel van de Koloniale Vereeniging als van het Handelsmuseum ten einde duidelijk te doen zien hoezeer beider doel overeenstemt, hoezeer beiden dat doel op veelal soortgelijke wijze willen trachten te bereiken. Ligt het nu niet in de rede dat die mannen zich vereenigen en samenwerken en met vereende krachten naar bereiking van beider doel: bevordering van Nederlands handel en nijverheid, streven? De Kol. Vereeniging wenscht een algemeen Kol. museum te Amsterdam, ond. and. omdat het meent dat het Kol. museum te Haarlem te uitsluitend Nederlandsch, te zuiver wetenschappelijk voor den handelaar is. De voorstellers van het Handelsmuseum spreken in hunne circulaire weinig over onze koloniën. Maar zij zijn natuurlijk te goed met den handel bekend om niet te weten welk een hoogst aanmerkelijk deel de koloniale handel in de omzettingen van elk handeldrijvend volk uitmaakt. Hun Handelsmuseum zal dus uit den aard der zaak, wil het eenigszins aan het doel beantwoorden, een zeer groote menigte voorwerpen uit de koloniën en uit de tropenlanden moeten bevatten. De publicatiën der Kol. Vereeniging zullen uitsluitend van kolonialen aard zijn. Die van het Handelsmuseum zullen ook zeer veel van kolonialen aard moeten bevatten. Pleit ook dit niet voor samenwerking?

Onophoudelijk heeft schrijver dezes, waar hij maar kon, strijd gevoerd tegen de zoo noodlottige, zooveel goeds tegenhoudende versnippering van wetenschappelijke en andere krachten, waardoor dikwerf zoo oneindig veel minder verkregen wordt dan bij samenwerking mogelijk zou zijn.

Groote voorstanders van het beginsel, dat de Staat, in zaken als deze, niet behoort te doen wat particulieren even goed of beter kunnen en willen doen, overtuigd dat handelaars en nijveren beter bekend zijn met de wezenlijke behoeften van handel en nijverheid dan de regeering uit den aard der zaak het kan zijn, juichen wij het toe dat het initiatief tot het stichten van een koloniaal- en handelsmuseum, elders slechts met Staatshulp of op Staatskosten tot stand gebracht, hier door particulieren is genomen. Maar evenzeer overtuigd dat slechts door samen-

werking van alle belanghebbenden en belangstellenden in deze richting iets wezenlijks goeds en groots is tot stand te brengen; dat slechts door aller medewerking eene instelling kan ontstaan, in staat om aan Nederlands handel en nijverheid al die diensten te bewijzen, welke de voorstanders der beide instellingen daarvan verwachten, betreuren wij het dat die beide groepen van mannen zich niet hebben vereenigd, niet met vereende krachten samenwerken om Nederland met een flink ingericht Handelsmuseum, waarvan de koloniale afdeling het gewichtigste onderdeel zou uitmaken, en voor welks inrichting wellicht het straks nader te bespreken Brusselsch museum ten voorbeeld zou kunnen verstrekken, te begiftigen.

Wellicht is het voor zulke samenwerking nog niet te laat. Wel is waar is de Kol. Vereeniging reeds tot stand gekomen, heeft zij, schijnt het, zich reeds van eene localiteit voor het aanvankelijk plaatsen van het door haar te stichten Kol. Museum verzekerd en had zij reeds een directeur daarvoor benoemd; maar verder dan het geven van een begin van uitvoering aan hetgeen zij zich tot taak stelde, is zij echter nog niet gekomen. Het is echter niet tegen te spreken dat de voorstanders der Kol. Vereeniging reeds verder gevorderd zijn dan die van het Handelsmuseum. Van de laatsten zou dus het voorstel tot samenwerking, tot ineenmelting moeten uitgaan. Kunnen de laatsten inderdaad reeds over intellectuele, financiële en andere krachten van eenige beteekenis beschikken, het zal hun waarschijnlijk niet moeilijk vallen de eersten te overtuigen dat uitbreiding hunner taak wenschelijk is, dat samenwerking ten gevolge zou kunnen hebben dat Nederland weldra een flink ingericht, ruim voorzien Handelsmuseum verkreeg, welks koloniale afdeling al spoedig door grooten rijkdom van voorwerpen uitblonk en welks publicaties op velerlei gebied weldra een goeden naam kregen.

Wij zien niet over het hoofd, dat de voorstanders van beide instellingen hunne taak, die toch zoovele punten van overeenstemming heeft, cenigszins verschillend opvatten; dat dus bij ineenmelting ieder wat van zijne meening zal moeten laten vallen; dat de heeren Wüste c. s. hun kind zullen moeten verdoopen en het „Handelsmuseum” beetten. Maar zouden zij tot die opoffering niet bereid zijn zoo zij daardoor de zekerheid verkregen daardoor mede- en samenwerking te zullen vinden bij hen, die anders hun eigen weg zullen gaan en wellicht hunne concurrenten worden in velerlei, ook minder gewenscht opzicht?

Zouden de voorstanders van beide instellingen ook gedachtig willen zijn aan der vaderen spreuk: „Eendracht maakt Macht”, en er met vereende krachten naar willen streven iets wezenlijk goeds en nuttigs en blijvends voor Nederlands handel en nijverheid tot stand te brengen?

Nog eene bijzondere reden doet ons de bedoelde samenwerking in deze zaak wenschelijk achten. Zoozeer als iemand, wij getuigden het meer-

malen, nog onlangs in dit tijdschrift in ons herinneringswoord aan Maurits Elout, weten wij geestdrift te waardeeren. Wij waardeeren het dat Nederland nog mannen telt, die aan den wil om iets goeds, iets nuttigs tot stand te brengen, de overtuiging paren dat zij het kunnen doen. Blijkens de van hen uitgegane stukken behooren de heeren Wüste c. s. blijkbaar tot die mannen. Maar uit de kantteekeningen, welke wij ons hierboven veroorloofden naast enkele hunner uitdrukkingen neder te schrijven, blijkt dat wij vreezen dat zij zich in sommige opzichten wel wat veel illusien scheppen. Op hun enthousiasme wenschen wij vooral geen domper te zetten. Maar voor het welslagen der nuttige zaak, welke zij voor hebben, zou het vermoedelijk wenschelijk zijn dat zij samenwerken met de heeren Westerouen van Meeteren c. s., wier stuk in kalmer toon is gesteld, die zich blijkbaar de moeilijkheden aan het welslagen hunner zaak in den weg staande, niet ontveinzen, doch aan wie, naar wij vertrouwen, evenmin als aan de heeren Wüste c. s., de noodige geestkracht zou ontbreken om in de gekozen richting werkzaam te blijven en zich niet door aanvankelijk ondervonden teleurstelling uit het veld te laten slaan. Het enthousiasme van den een kan nuttig werken om de zaak in eens een flinken stap vooruit te brengen. De kalme bezadigheid van den ander kan wellicht waarborgen dat nimmer een stap vooruit worde gedaan die later door een terugtred zou moeten worden gevolgd.

Sedert het bovenstaande geschreven werd, is de zaak van het Nederl. Handelsmuseum een belangrijken stap verder gevorderd. Even voor het afdrukken dezes ontvingen wij toch de volgende stukken: 1° eene circulaire, dd. Amsterdam 1 Nov. 1883, welker inhoud slechts weinig verschilt met dien der boven besprokene van September jl., maar uit welker hoofd blijkt dat de zaak reeds gevestigd is en wel: Keizersgracht no. 601 en Vijzelstraat no. 81; 2° de Reglementen voor de Afdeelingen; *A*: „Bureau van Informatiën” en *B*: „Permanente tentoonstelling van artikelen voor in- en uitvoer.” De zaak is dus niet eerst in wording, maar reeds werkelijk in het leven getreden. Na hier boven uit de circulaire van September vrij veel te hebben overgenomen ten einde het doel dat met de oprichting werd beoogd, te doen kennen, komt het ons onnoodig voor dat doel naar aanleiding der thans gepubliceerde Reglementen nog nader te omschrijven. De bijzonderheden daarin voorkomende hebben natuurlijk ook meer waarde voor hen, die zich met het Handelsmuseum in betrekking zullen stellen dan voor den algemeenen lezer, voor wien wij schreven.

Wij volstaan dan ook met aan het nu gevestigd Ned. Handelsmuseum, in het belang van onzen handel, snelle ontwikkeling en grooten bloei toe te wenschen, altijd, zoo men niet tot de overtuiging mocht komen

dat van eene ineenmelting met de mede eerst onlangs opgerichte „Koloniële Vereeniging”, waarover hierboven sprake was, voor het algemeen belang nog grooter voordeelen te verwachten waren.

Ten slotte wenschen wij nog het een en ander mede te deelen over het Belgische Handelsmuseum.

Vooraf echter nog eene korte herinnering.

De heeren Westeroenen van Meeteren c. s. hebben in hunne circulaire reeds gewezen op hetgeen onze ijverige Maatschappij ter bevordering van Nijverheid verricht heeft om tot de vestiging van een Handelsmuseum te geraken. In haar Tijdschrift voor 1880, blz. 215, vindt men een uitvoerig verslag daarover, de gevoelens der Departementen omtrent het onderwerp bevattende en als bijlage een bericht van den heer van Laak over het Oriëntaalsch Museum te Weenen, dat bestemd is tot voorlichting van den handel omtrent de producten van in- en uitvoer in het Oosten. In dat Tijdschrift, 1882, blz. 67, dringt de heer van Eeden nader aan op het vestigen van een Handelsmuseum hier te lande en van monsterkamers bij onze Consuls, zoo als was voorgesteld door onzen Consul te Warschau, den heer Willekes Macdonald. Diens brief daarover en over uitbreiding onzer handelsbetrekkingen met Polen is opgenomen in dat tijdschrift, 1881, blz. 62. Het is bekend dat de Regeering twee jaren geleden gelden daarvoor bij de begrooting heeft aangevraagd, maar dat dit voorstel geen bijval bij de Tweede Kamer heeft gevonden.

Sedert 1878 vindt men in dat Tijdschrift ook meermalen berichten over een te Londen opgericht Koloniaal Museum, speciaal met het doel om eene betere kennis te verspreiden van den aard en de belangrijkheid der voortbrengselen van Englands overzeesche bezittingen en de handelsbetrekkingen daarmede te bevorderen.

Over monsterkamers, die men wellicht eenigermate handelsmusea in het klein zou kunnen noemen, vindt men ook veel in het werk, getiteld: „Papers relating to the Foreign relations of the United States, transmitted to Congress, with the annual message of the President, December 3, 1877. Appendix, containing correspondence relative to the improvement of commercial intercourse between the United States and foreign countries.” (Washington, 1877.) Onder het opschrift: „Amerikaansch oordeel over Nederlandsche toestanden”, namen wij, in De Economist van 1878, blz. 532 uit dien bundel over wat de toenmalige Amerikaansche Minister-resident te 's Gravenhage, Mr. J. Birney, aan zijn gouvernement over Nederland had gerapporteerd. Tevens werd echter gewezen op het vele belangrijke ten opzichte van Amerika's handelsbetrekkingen met het buitenland, dat in die „Papers” werd gevonden, speciaal op het daarin voorkomende over de oprichting van monsterkamers of depôts van Amerikaansche goederen, ten einde deze beter

bekend te maken. Inzonderheid in Duitschland werd de oprichting van zoodanige „storerooms” wenschelijk geacht en over de te Frankfort a/M. tot stand gekomene werden vele bijzonderheden medegedeeld. Latere bundels dier jaarlijks verschijnende, en hier te lande in de bibliotheken der Tweede Kamer en van Buitenlandsche Zaken, wellicht ook in de Koninklijke Bibliotheek voorhanden „Papers” kwamen ons niet onder de oogen. Maar wij houden ons overtuigd dat zij verdienen ingezien te worden door hen die, als de voorstellers der oprichting van een Handelsmuseum ten onzent, van dat onderwerp eene bepaalde studie maken.

Bezien we thans iets meer van nabij het Belgisch Handelsmuseum, omdat dit een voorbeeld van doelmatige inrichting schijnt te mogen worden genoemd en in den korten tijd van zijn bestaan reeds heel wat populariteit verwierf, heel wat diensten bewees.

Het Belgisch Handelsmuseum is eene rijksinstelling, ressorteerende onder het Ministerie van Buitenlandsche Zaken. In eene brochure van 11 blz. kl. 8o., die om het officieel karakter aan te toonen, de woorden: „Royaume de Belgique” aan het hoofd voert en waarvan de titel luidt: „Le Musée commercial, son but et son organisation” (Bruxelles, 1882,) wordt het doel aldus omschreven:

Le Musée a pour but de renseigner nos manufacturiers et nos négociants sur la marche des affaires dans les pays étrangers et de leur faciliter en même temps les transactions commerciales avec les consommateurs et les producteurs de ces contrées; ainsi que nous le montrerons plus loin, il doit prendre en quelque sorte, dans le domaine des sciences commerciales, la place qu’occupent dans le domaine des sciences naturelles les collections minéralogiques, géologiques, anatomiques etc.; il doit fournir le moyen d’étudier pratiquement les affaires; il doit armer le producteur pour la concurrence, et cela non seulement en lui mettant sous les yeux le fabricat préféré dans telle ou telle partie du globe, mais en lui faisant connaître dans quelles conditions ce fabricat peut trouver à s’écouler; il doit, en un mot, mettre autant que possible le fabricant en garde contre les mauvaises réalisations, résultant le plus souvent d’une connaissance imparfaite des goûts des consommateurs.”

Deze woorden werden geheel overgenomen om de beweegredenen van de stichting van het Handelsmuseum duidelijk te doen kennen.

De volgende paragrafen van het boekje dragen tot opschrift: II. „Personnel”, III. „Collections”, IV. „Bureau de renseignements”, V. „Bibliothèque”, VI. „Indicateur”, VII. „Bulletin”, VIII. „le public.”

In II leest men: „Le personnel de la direction du commerce et des consulats” (afdeeling van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken), „est chargé de l’Administration du Musée.”

III. „Les collections du Musée se composent d’échantillons exposés suivant un système de classification, détaillé dans une brochure spéciale,

qui renferme également les plans avec légende, indiquant l'emplacement réservé aux produits de chaque catégorie. D'autre part, en inscrivant au catalogue les differents échantillons dont il s'agit, il est tenu compte des *pays de consommation* ou du *pays d'origine*, suivant le cas.

„Les collections peuvent être considérées à un triple point de vue, attendu que, dans leur ensemble, elles comprennent les éléments suivants: 1o. *Echantillons de produits d'exportation*; 2o. *Idem d'importation*; 3o. *Echantillons d'emballages et d'appréts*.” Wat tot toelichting onder die drie hoofden wordt gezegd, is zeer leerzaam om het doel van het museum nader te doen kennen, te doen zien waar en hoe de collecties zijn bijeengebracht, hoe zij zijn samengesteld, van hoeveel gewicht eene goede, nette, aan de eischen der verbruikers beantwoordende verpakking der koopwaren is, enz.; maar wij kunnen het drietal daaraan gewijde bladzijden niet overnemen.

In de volgende §§ wordt gezegd dat een „Bureau de renseignements” aan het publiek al die inlichtingen betreffende het tentoongestelde zal verschaffen, die niet in den catalogus zijn vermeld; dat aan het museum eene handelsbibliotheek zal worden verbonden; dat wekelijks een „Bulletin” zal worden uitgegeven, dat geregeld den catalogus zal vervolgen, berichten zal bevatten belangrijk voor handel en nijverheid, omtrent groote aanbestedingen in het binnen- en buitenland, enz.

In de slot-§ wordt gezegd dat het museum dagelijks gratis voor het publiek openstaat, tot wien het zich om inlichtingen heeft te wenden, enz.

Opdat een Handelsmuseum het nut stichte dat men daarvan verwacht, is zeker een voornaam vereischte dat het tentoongestelde in goed bewerkte, gemakkelijk bruikbare catalogussen beschreven zij, die voor zooveel mogelijk alle vereischte inlichtingen bevatten, zoodat het vragen van verdere inlichtingen slechts in enkele gevallen noodig zij. In België schijnt men, en het zou geen wonder zijn, waar het eene nieuwe, moeilijke, veel omvattende zaak gold, niet terstond een systeem gevonden te hebben dat algemeen voldeed. Althans voor ons liggen twee in onderscheidene opzichten verschillend bewerkte catalogi, getiteld: de eerste: „Exposition Nationale de 1880. Ministère des Affaires Etrangères, Catalogue du Musée Commercial formé par les agents du service extérieur”, (Bruxelles, 1880, 2 vols, 534 en 120 blz.); de tweede: „Musée commercial. Catalogue des collections arrêté au 1 Janvier 1883”; (Bruxelles 1883, ongepagineerd, maar veertig vellen druks bevattende).

Misschien leidde verschil van doel tot verschillende bewerking. De eerste gold het tentoongestelde gedurende de Nationale Tentoonstelling van 1880 en droeg dus uit den aard een voorbijgaand karakter. Wij zullen er verder over zwijgen, alleen zeggende dat in de inleiding mededeelingen worden gedaan over doel, inrichting en indeeling van het museum, den catalogus enz.

De catalogus van 1883, waarin geenerlei inleiding voorkomt, noemt eerst de 44 groepen op, waarin de rijke en veelzijdige inhoud van het Handelsmuseum is gerangschikt, geeft vervolgens eene „Table des matières classées par genre de produits”, daarna eene „Table alphabétique par consulats”, waaruit blijkt dat uit alle landen der wereld door de belgische consuls, legatiën en anderen voorwerpen voor het Museum zijn bijeengebracht. Eerst daarna volgt de eigenlijke catalogus, waarin de duizende in het museum tentoongestelde voorwerpen en monsters groepsge wijze zijn opgenoemd en beschreven, steeds met vermelding der inzenders en dikwerf met vermelding van statistische en andere bijzonderheden. De groepen zijn voor zooverre noodig in sectiën en klassen verdeeld, het geheel in 382 klassen. Zoo telt b. v. de eerste groep: „Produits bruts du règne végétal, et du règne animal”, niet minder dan 37 klassen, verdeeld onder: „Section A. Agriculture, B. Horticulture, C. „Sylviculture, D. Aviculture”, (waarbij allerlei bijzonderheden omtrent de productie van en den handel in struisvederen), F. „Apiculture”, G. „Produits bruts des abattoirs et établissements d'équarrissage”, H. „Produits de la chasse et de la pêche.” In klasse 37: „Insectes utilisés dans les arts et la pharmacie”, die moeilijk in sectie H. kon worden gerangschikt, worden belangrijke bijzonderheden medegedeeld betreffende de productie van en den handel in cochenille op de Canarische eilanden.

Wat wij over indeeling en wijze van bewerking dezer eerste der 44 groepen zeiden, moge eenigermate over de bewerking van het geheel doen oordeelen.

Of deze inrichting van den catalogus proefhoudend, gemakkelijk genoeg voor het gebruik zal blijken, zal de ondervinding moeten leeren. Vermoedelijk zal, zoo al niet jaarlijks, toch zeer dikwijls, daar het museum voortdurend aangevuld en een deel althans van den inhoud dikwerf vernieuwd wordt, eene nieuwe uitgave het licht moeten zien. Voor verbetering zal dus telkens gelegenheid bestaan. Maar ook nu reeds leert de inzage van den catalogus dat de verlichte Belgische regeering in het Handelsmuseum en in de beschrijving daarvan een schat van voor den Belgischen handelaar en industrieel belangrijke en wetenswaardige zaken heeft bijeengebracht.

Hebben wij in het bovenstaande getracht twee nuttige instellingen, waarmede Amsterdam, als vruchten der Tentoonstelling, is verrijkt, eenigermate te doen kennen, daarbij tevens aantoonende dat, naar onze bescheiden meening althans, van samenwerking nog meerder heil te verwachten zoude zijn, wij vleien ons, door hetgeen ten slotte omtrent soortgelijke instellingen elders werd medegedeeld, iets te hebben bijgedragen tot staving van het beweren, dat Handelsmusea nuttige instellingen zijn, die recht van bestaan hebben.

J. K. W. QUARLES VAN UFFORD.